

lerede være klart, at dr. Kromans udgave af denne årbog tilslører hele årbogens tilblivelsesproces. Den yder således ikke nogen hjælp til et dyberegående arbejde med teksten, mens den må betragtes som direkte vildledende for den almindelige benytter.

Det er vanskeligt at se, hvilke forskningsmæssige interesser, en sådan udgave skal tjene. Det er ikke blevet tilstræbt at gengive én af de bevarede middelalderlige tekstversioner som et vidnesbyrd om en tilstand, hvori årbogen med sikkerhed kan vides at være blevet benyttet. Formålet har snarere været at rekonstruere årbogens »urtekst«. Den tekst, der er udgivet, ligger imidlertid langt fra dette mål, som næppe ville kunne begrunde udeladelsen af Lejrekrøniken og slet ikke opsplitningen af den ejendommelige tekst under 1287. Udgaven er således lidet anvendelig for en undersøgelse af årbogstekstens tilblivelse og overlevering. Og i realiteten opfylder den heller ikke de krav, man kunne stille til den m.h.t. etableringen af sikre enkeltdata til brug for rekonstruktionen af historiske begivenhedsforløb. Dertil er ikke mindst behandlingen af årbøgenes årstalsangivelser for unøjagtig, som bl.a. opsplitningen af den lange 1287-notits viser det.

Meget af den anførte kritik falder ganske vist tilbage på de ældre udgaver, som dr. Kroman har ladet være retningsgivende for sit arbejde. Men at der kan rettes en sådan kritik mod pionerarbejder, som udkom for 60 år siden eller mere, er uundgåeligt; at den samme kritik skal kunne rettes mod en udgave, som er udkommet i 1980, er ubegribeligt.

Det havde været en enklere og mere reel løsning at foretage et fotografisk genoptryk af Ellen Jørgensens og Marcus Lorenzens udgaver, ledsaget af en oversigt over den senere forskning.

Det havde kunnet afhjælpe det øjeblikkelige behov for disse tekster, mens den påkrævede tidssvarende udgave blev udarbejdet. En sådan udgave er ikke blevet mindre påkrævet ved den foreliggende udgivelse.

Michael H. Gelting

*Saxo Grammaticus. History of the Danes. Books I-IX. – Vol. I. English Text.* Translated by Peter Fisher. Ed. by Hilda E. Davidson. – *Vol. II. Commentary.* By Hilda E. Davidson & Peter Fisher. (D.S. Brewer, Cambridge 1979 og 1980).

For de historikere, der ikke just kan skummelæse Saxos »Mørcke oc suare Latine«, findes der ingen fuldt tilfredsstillende oversættelse på nutidsdansk. Deres behov må derfor dækkes af de mange optryk af ældre oversættelser, man kan få for tiden: Det danske Sprog- og Litteraturselskabs genoptryk (1967) af *Vedels Saxo*-oversættelse fra 1575 er historisk på sin egen måde, men ingen anvendelig opslagsbog. *Winkel Horns* oversættelse fra 1898 med illustrationer af Louis Moe (Vinten 1975), der på mange måder er den bedste, er vist ved at være udsolgt fra forlaget, men kan endnu opspores til en rimelig pris. Den »nyeste« oversættelse ved *Jørgen Olrik* fra 1908-12 er stadig på lager i en dyr trebinds udgave med træsnit af Sigurd Vasegaard (Gyldendal 1970/79). Det er karakteristisk for danske Saxo-oversættelser siden *Grundtvigs* fra 1818-22, at de er udgivet med henblik på at gøre *Gesta Danorum* til en folkebog, dansk nationalismes bibel. Derfor har vi adskillige Saxo-oversættelser med medrivende illustrationer, men ingen med et noteapparat, der kan tilfredsstille historiske forskere. Olriks oversættelse udsendes oprindeligt ved »Udvalget for Folkeoplysningens Fremme« og havde til sit

brug en vis nødtørftig annotering. Men det karakteriserer nok Olriks folkelighed, at Gyldendals nyudgave af hans tekst som eneste hjælpemiddel bringer en liste med oversættelse til nu-dansk af hans mange arkaiske og sære ord (for eksempel »Bugløb« = Diarré).

Der vil nok gå en rum tid, før Saxos aristokratiske nationalisme atter skønnes egnet til folkelig opbyggelse, og før danske forlag regner med at kunne udsende en salgbar nyoversættelse. Imens må historikere savne en brugelig håndbog, hvor en god dansk oversættelse ledsages af en kommentar, der bog for bog, motiv for motiv orienterer om forskningens nuværende stridspunkter. I denne situation kan danske historikere få stor glæde af, at der er taget initiativ til at udsende Saxo i to engelske oversættelser: Fra Oxford kan ventes en udgave af Saxos sidste syv historiske bøger ved *Eric Christiansen*. Fra Cambridge er allerede kommet en mønstergyldig udgave af Saxos sagnhistorie, de første 9 bøger.

*Peter Fisher* har lagt vægt på »readability« i sin oversættelse. Derfor har han ofte måttet bryde Saxos lange sammenslyngede sætningskæder ned i to tre engelske perioder. Hans oversættelse er fornøjelig at læse, ikke mindst fordi han kultiverer en fin sans for Saxos humor. For den, der har været vænnet til at finde Saxo indhyllet i en em af romantisk højtid og national tyngde, er det befriende her at træffe en Saxo, der er præget af lethed, klarhed og elegance, ja næsten af vid. Danske studerende, der er vant til at læse historisk faglitteratur på engelsk, vil næppe finde det svært at orientere sig i Peter Fishers tekst. Overblikket fremmes yderligere af, at der før hver af Saxos bøger bringes et kort referat af indholdet med en første introduktion til forskningen, mens sidetal i venstre margen henviser til *Olrik og Ræders*

udgave fra 1931 af den latinske tekst.

*Hilda Ellis Davidson* er først og fremmest kendt som ekspert i studiet af den nordiske mytologi, og hun har tydeligt taget initiativet til at få Saxos sagnhistorie genudgivet for at kunne tjene denne forskning. *Gesta Danorum* er jo i mangfoldige tilfælde den ældste kilde til myter og heltesagn på nordisk område. Hilda Davidsons kommentarer skal derfor tjene til at placere Saxos redaktion af de nordiske myter inden for hele det tilgængelige materiale, fra eddakvad og arkæologiske vikingefund til senmiddelalderlig islandsk lærdom. Samtidig giver hun sin ubesværede introduktion til en vidtforegret international forskning, der foregår på alle europæiske hovedsprog, på de skandinaviske sprog, på ny-islandsk og på hollandsk. Hver af Saxos anekdoter belyses ved et righoldigt opbud af mytologiske og religionshistoriske paralleller. Hvis nogen ellers skulle tvivle, gør hun det fuldstændigt klart, at Saxo overalt i sin sagnhistorie har arbejdet som kildeforsker, han har aldrig digtet frit, han har altid haft en eller anden form for belæg. Kun få steder kender vi i dag Saxos kilder, for eksempel Sven Aggesøns værker, og vi kan ikke med samme sikkerhed afgøre, om et særtræk i Saxos udgave af et heltesagn har foreligget i hans kilde eller skyldes hans egen bearbejdning; alligevel giver det mulighed for at indkredse det særprægede ved Saxos holdninger at se hans historier sammen med et så stort antal af deres paralleller.

Hilda Davidsons kommentar til sagnhistorien i Saxos *Gesta Danorum* har udpræget litteraturhistorisk sigte: hovedvægten ligger på at belyse Saxos forhold til de norrøne kilder uden at overse hans forhold til de latinske klassikere. Derimod gives der ikke retshistoriske noter til Saxos sagnagtige lo-

ve, skønt de ville vinde i forståelighed ved inddragelse af rimelige nordiske paralleller. I første bog fortælles det således om kong Skjold, at han blev truet på livet af sin egen frigivne og derfor gav en lov, der gjorde det muligt at tilbagetrække frigivelsen af en træl. Denne bestemmelse har paralleller i de norske love, der forbyder den frigivne at optræde imod sin forrige ejer i retslige eller politiske stridigheder, hvis han ikke vil miste sin nyvundne frihed. Flere steder fremhæves det, at Saxo er entydigt tilhænger af blodhævnspilten og fast modstander af at søge forlig i fejder; men det nævnes ikke, at dette syn kolliderer med Valdemarernes bestræbelser på at påbyde bøder i manddrabsager; og det antydes heller ikke, at Saxos rasende vrede mod at besegle forliget i en blodhævnfejde med ægteskab mellem de stridende slægter lader sig opfatte som en dulgt oppositionel kommentar til Valdemar den Stores forlig med Knud Magnussøn, sønnen af hans faders drabsmand, og hans ægteskab med Knuds søster, Sofie. Knud VI og Valdemar Sejv var frugter af en type ægtepagt, som Saxos sagnhistorie ikke tilsteder. I Hilda Davidsons kommentar er der ikke gjort forsøg på at belyse Saxos forhold til sine omgivelser, hans politiske holdninger eller samfundsyn. Skønt hendes værk således ikke i sit anlæg henvender sig til danske historikere, men til en international kreds af myteforskere, vil det komme til at tjene som et fortrinligt arbejdsredskab for den, der vil studere Saxo som Valdemarernes officielle ideolog, som ærkebiskop Absalons talerør og som samfundskritisk moralist. Netop sagnhistorien giver Saxo en mulighed for friere at placere vurderinger, han ikke åbent kan lade komme frem i de samtidshistoriske bøger. Derfor skal det her siges så stærkt som muligt, at

*Hilda Ellis Davidsons og Peter Fishers* udgave af Saxos sagnhistorie er det indlysende rigtige valg af opslagsværk for biblioteker og læsesale, der stiller håndbøger til rådighed for historiske forskere og studerende. Der vil gå lang tid, førend vi får noget bedre på dansk.

*Rikke Malmros*

Torben Grøngaard Jeppesen: *Middelalderlandsbyens opståen. Kontinuitet og brud i den fynske agrarbebyggelse mellem yngre jernalder og tidlig middelalder.* (Fynske studier XI. Odense Bys Museer, 1981). 165 s.

Erik Arups læsesætning, at det danske landbrugs historie er den inderste kerne i Danmarks historie, synes i 1970'erne at have fundet bekræftelse i en vid interesse for det gamle danske agrarsamfund. En helt central størrelse er i denne sammenhæng selve landsbyen; den og dens fællesskabssystem udgjorde rammen om bondens arbejde op gennem middelalderen og helt til landboreformerne i slutningen af det 18. århundrede. Og lige siden denne store ombrydning af landsbyer har man i litteraturen diskuteret landsbybebyggelsens historie, herunder dens alder og omstændighederne ved dens opkomst. Ikke mindst vedrørende sidstnævnte problem har teoriernes rigdom stået i fascinerende kontrast til armoden på kildemateriale.

Disse forskningsvilkår er nu afgørende ændret. Med de bebyggelsesarkæologiske undersøgelser, som det fynske projekt »Landsbyens opståen og udvikling« har gennemført på Fyn i årene 1975-79, er der, når også en række jyske fund af jernalderboplads taget i betragtning, fremdraget data i et ikke tidligere kendt omfang, som giver mulighed for både at falsificere hidtidige teser og opstille nye. Den forelig-